

Merete Smith og Øyvind Precht-Jensen (red.): Advokaters taushetsplikt under press?, Universitetsforlaget, Oslo 2010. 167 sider. Kr 299.

1 Innledning*

”Leger, prester og advokater er alle underlagt den kallsmessige taushetsplikt. ... Mens legers taushetsplikt fremmer folkehelsen, fremmer advokaters taushetsplikt rettspleien”, heter det i forordet til denne artikkelsamlingen.

Taushetsplikt er en plikt som advokater gjerne påberoper seg. Grunnen er ikke så vanskelig å forstå: Det ville være umulig å opprettholde en fri advokatstand uten taushetsplikten. Samtidig har det i den senere tid pågått en diskusjon om omfanget av advokatenes taushetsplikt – både ved tolkingen av de gjeldende reglene og ved lovarbeid.

Høsten 2009 arrangerte Advokatforeningen et seminar der advokatenes taushetsplikt ble behandlet av aktører med forskjellig ståsted. Denne boken er en samling av de innleggene som ble holdt på konferansen.

2 Oversikt over boken

Boken innledes av Advokatforeningens leder, advokat *Berit Reiss-Andersen*, som skriver om taushetspliktens innhold, formål og betydning. De fleste emnene er deretter behandlet parvis i to forskjellige artikler.

Forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjon behandles av universitetsstipendiatene *Marius Stub* og *Merete Havre Meidell*. Artikkene utfyller hverandre ved at Stub tar opp generelt hvilke skranker EMK setter for inngrep i advokaters taushetsplikt, mens Meidell konsentrerer seg om når et inngrep er berettiget etter EMK artikkel 8 nr. 2.

Taushetsplikten og beslagsforbudet i straffeprosessen drøftes av advokat *John Chr. Elden* og (daværende) førstestatsadvokat *Roar Østby*.¹

Om taushetsplikten og ligningsmyndighetenes innsyns adgang skriver seksjonssjef *Monica Sivertsen* og advokat *Bettina Banoun*. – Til slutt skriver advokat *Leif Petter Madsen* om taushetsplikt i konkurs.

Plassen tillater ikke å kommentere alle punktene i en interessant debatt, men jeg vil ta opp enkelte spørsmål som har reist seg under lesingen.

Berit Reiss-Andersen fremholder (s. 16) at klienten som har valgt en advokat i stedet for en økonom eller revisor, kan ha tatt kontakt med advokaten ikke bare for å få kompetent juridisk bistand, men på grunn av selve advokatrollen.

Hun problematiserer ikke at klienter som har noe å skjule, nettopp da kan velge en advokat fremfor en annen rådgiver på grunn av den strengere taushetsplikten som påhviler advokaten.

* Dette er et manuskript til en bokanmeldelse som er trykket i Lov og Rett 2011, hefte 3 (s. 177-179). Manuskriptet er ikke søkt oppdatert. For diskusjon og henvisning ber jeg om at man benytter anmeldelsen slik den er trykket i Lov og Rett.

¹ For ordens skyld nevner jeg at Østby og jeg tidligere var kolleger ved Riksadvokatembetet.

Dette kan også lede til en konkurransevridding i favør av advokater. En slik konkurransevridding bekymrer kanskje ikke Advokatforeningen, men fra et helhetsperspektiv er det ikke opplagt at den er ønskelig.

Prester og leger, som Advokatforeningen sammenligner advokatene med, bistår vel sjelden i kompliserte økonomiske transaksjoner. Slik jeg ser det, er det først og fremst risikoen for uthuling av taushetsplikten som eventuelt kan begrunne at en klient skal få et særskilt vern for hjelperens taushetsplikt alene fordi hjelperen er advokat. Hva som er den beste løsningen, de lege lata og de lege ferenda, tar jeg ikke stilling til.

Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2006 s. 633 A gjelder spørsmålet om klientens død påvirker omfanget av taushetsplikten. Reiss-Andersen kritiserer avgjørelsen og hevder at advokaters taushetsplikt er under press (s. 19). I *Danmark* har retten derimot en videre adgang til å kreve vitneforklaring fra advokater – også der klienten fortsatt lever. (Se rettsplejeloven § 170 stk. 2, jf. Knut Svalheim, *Advokaters taushetsplikt*, Oslo 1996 s. 236.) Det kunne vært interessant med en analyse av om den danske ordning hadde ført til uheldige resultater.

Også *rettshjelpere* har taushetsplikt, men ”ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier taushet” (domstolsloven § 218 annet ledd siste punktum). Det kunne vært nyttig å få undersøkt om begrensningene i rettshjelpernes taushetsplikt har hatt uheldige konsekvenser.

John Chr. Elden viser til Metodekontrollutvalgets utredning 2009: 15 og fremholder bl.a. at utredningen inneholder ”en god gjennomgang av gjeldende rett” (s. 68). Det er etter mitt syn unødvendig beskjedent av Elden ikke å nevne at han var medlem av utvalget.

Elden gir en oversiktlig fremstilling av taushetspliktreglene. Jeg stusser likevel over at han trekker inn advokatens plikt til å holde opplysninger *fortrolig* også når de ikke er undergitt taushetsplikt (s. 69-70). Denne plikten til å holde opplysninger fortrolig kan neppe gi noe vern mot beslag og vitneplikt. Elden mener neppe at fortrolighetsplikten går så langt, men fremstillingen kan misforstås.

Roar Østby påpeker (s. 86) at når hvitvaskingsloven pålegger advokaten meldeplikt for en transaksjon, kan den samme transaksjonen vanskelig være underlagt beslagsforbud.

3 Oppsummering

Som det fremgår, er ikke boken ment å være en uttømmende fremstilling av advokaters taushetsplikt, og det er den heller ikke.

Det er utmerket at redegjørelsen for kravene etter EMK gjøres av to universitetsjurister, slik at leseren får en solid bakgrunn for å vurdere de spørsmålene som reises i resten av boken. Slik jeg leser innleggene i den senere diskusjonen, er det imidlertid også noen uenighet om forståelsen av de interne norske regler. Jeg forstår Advokatforeningens behov for å sette tonen ved å innlede boken med et innlegg av sin leder, men jeg skulle gjerne sett noe i tillegg. En generell artikkel om reglene kunne gitt leseren en oppdatert oversikt for den diskusjonen som kommer senere.

Det kanskje mest inngripende innhugget i advokaters taushetsplikt er hvitvaskingsloven, som pålegger en meldeplikt til myndighetene. Loven berøres i enkelte innlegg, men den kunne fortjent et eget kapittel.

Mens seminaret ble holdt høsten 2009, er forordet datert juni 2010. Det er likevel opplyst at artiklene er à jour per høsten 2009 (s. 10). Det ville vært nyttig om redaktørene eller forfatterne hadde oppdatert tekstene fram til trykningstiden.

Som det fremgår, finnes det flere spørsmål knyttet til advokaters taushetsplikt som kunne vært drøftet hvis boken skulle gitt en oversikt over den rettslige situasjonen. Som et debattskrift fortjener boken riktig nok sin plass, men jeg skulle ønske Advokatforeningen kunne ta mål av seg til en mer samlet fremstilling.

Det er prisverdig at Advokatforeningen tar opp prinsipielle spørsmål til debatt. I skrivende stund (desember 2010) står flere saker for domstolene. Mye kan likevel tale for at tiden nå er inne til å gjennomgå reglene om advokaters taushetsplikt generelt, og la de nødvendige verdivalgene gjøres av vårt øverste folkevalgte organ.

Morten Holmboe